

Андрій Іванюк: «Головна моя тема – війна»

Андрій Іванюк 2008 року закінчив Інститут мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника з дипломом актора. Вивчав режисуру в КНУТКТ ім. І. Карпенка-Карого. Зіграв низку ролей у театрі й кіно, а також написав сценарії та зняв кілька короткометражних стрічок. Фільм «Східняк» – повнометражний дебют режисера. У Національному конкурсі ОМКФ 2019 року показали фільм «Східняк» молодого режисера, який брав участь у бойових діях на сході України. Більшу частину стрічки ми спостерігаємо за головним героєм на псевдо «Борода» (його темпераментно і з ноткою незламної одержимості проживає в кадрі Богдан Бенюк) – говірким завзятим воюючою, добровольцем, якому начхати на військову субординацію і якому до всього є діло. Він – місцевий житель, чудово знає Донбас і характери цих людей та самовіддано захищає цілісність країни. Аби дістати будівельний матеріал для укріплення стратегічної висоти, він у супроводі бійця на псевдо «Режисер», який виконує в сюжеті функцію резонера, на власному легковіку рушає в штаб на зустріч зі своїм командиром. Саме ця подорож упродовж доби, непрості ситуації, в які потрапляють герої, галерея різноманітних характерів, як цивільних так і військових, непричесаний та непідроблений досвід війни від першої особи і є предметом зображення в цій стрічці.

Чи не найбільше екранного часу віддано дослідженню специфічного, подекуди кумедного, але завжди ефективного «способу мислення» героя зі сходу України, про якого ми ніби все знаємо з телевізора, але в той же час знаємо мало. Всі його імпульсивні бідкання з виникненням щонайменшої проблеми тут же трансформуються в неочікуваний висновок, за яким наступає швидка та грамотна дія – нехай то необхідність полагодити зламаний бензонасос, стосунки з коханою жінкою чи питання бойової стратегії. Рішучість і терпіння втілюють у цьому типажі свого роду «золоту середину», створюючи образ «ідеального бійця» з народу, що вміє і сам зорганізуватись, і повести за собою інших, навіть тих, хто волів би сидіти на дивані, розмірковуючи, що можна щось робити, але можна й обійтись. Змальований Андрієм Іванюком портрет фронтового товариства перших років війни ґрунтовний і доволі точний. Це портрет індивідуалізований, несоціологічний, сповнений режисерської суб'єктивності та живих деталей. Необхідні у воєнних драмах програмні монологи сил світла в доброму виконанні Богдана Бенюка інколи порушують драматургічну цілісність фільму, а абсурд військового управління, з яким, ніби Дон Кіхот, інтуїтивно бореться головний герой, стає уособленням антагоністичних державницькому устрою сил, хоча й зображується режисером без наймен-

шої іронії. Не кепкувати з помилок, не впадати у відчай, а вчитися самоорганізації – головний меседж фільму, бо це єдиний порятунком небайдужих у воєнні лихоліття.

Розмову веде Юлій Швець

– Чому ви обрали саме цю історію?

– Для того, щоб побачити війну, не можна перебувати в одній її точці. Щось, звичайно, з неї можна уледити, але для мене основним було показати стереоскопічну картину Донбасу... Й ось такою вона є – «туристична карта» Донбасу, й таких людей ви можете зустріти на його дорогах. Саме тому й війна в моєму фільмі «без війни». Адже можна зображати на екрані кров, відірвані ноги, руки – буквально протягом тижня все це можна «зібрати» в певній «точці». Але мене не цікавлять фрагменти – мене цікавлять цілісні характери наших бійців і те, чому вони протистоять. Проти війни, а війна – це очікування. Просто очікування. Ти ждеш, коли почнеться бій. Тільки він почався, тут і скінчився. Ти починаєш чекати наступного бою. Все! Та коли ти житимеш лише цим, то можеш з глузду з'їхати. Тож на війні інколи трапляються смішні речі, кумедні ситуації, які дозволяють об'ємніше осмислити її досвід.

– Чи було в цій воєнній історії якесь реальне підґрунтя? І що для цілісності образу ви доповнювали?

– Це історія документальна, додумано мало. Єдине, в чому її особливість, – час скомпоновано так, ніби все відбулося в один день. Насправді ж було три подорожі й багато спілкування на бойовому посту. Звісно, у фільмі абсолютно реальні прототипи. Персонаж на псевдо «Режисер» – це,

власне, я. Прототип Бороди – це реальний боєць на псевдо «Борода». Задум у мене народився саме під час подорожей з ним.

– Як потім склалася доля Бороди?

– Він демобілізувався, з ним усе гаразд.

– У фільмі Богдан Бенюк настільки вживається в роль, що, на думку декого, ніби грає самого себе у «заданих обставинах». Наскільки він іде за сценарієм і наскільки імпровізує?

– Звичайно, в ролі Бороди є імпровізація. Але коли високопрофесійний актор під час роботи починає швидко й потужно вживатись в ситуацію, «брати матеріал», то легкість, з якою він занурюється в цей складний образ, створює поверхове враження, ніби актор повністю імпровізує або грає себе. Богдан Михайлович, як казав один із моїх викладачів, – це «національне надбання України», й імпровізація, народжена під час нашої роботи, – це та імпровізація, якій повністю довіряю як режисер, яку зазвичай називають «правильною».

– Коли я дивився фільм, першою позакадровою асоціацією була купа обпаленої цегли. Так, ніби артилерія знищила будинок, і ти стоїш у розтачі посеред каміння, що димить, і не знаєш, що робити. Чи ставите ви крапку на цьому матеріалі, чи створюєте ще картину, де каміння збереться в образ нового будинку?

– Попрощатися з цією темою неможливо, тому що залишилось багато матеріалу, про який кажуть: «Є що згадати – нема що дітям розказати». Хочеться чи ні, але рано чи пізно я повертатимуся до цієї теми... Є в мене й інші задуми – кілька коротких історій з військових буднів. Можливо, когось знайду, хто допоможе мені ці історії зняти. Тепер триває робота над повним метром з робочою назвою «Екстреміст» – про моє перебування в слідчому ізоляторі під час Революції Гідності. Мене тоді затримали в складі групи студентів університету ім. І. Карпенка Карого. Але головна моя тема – війна.

Тимур Яценко: «Наше кіно – це патріотичний міф з реалістичним корінням»

2006 року Тимур Яценко здобув диплом юриста в Черкаському національному університеті. Згодом переїхав до Києва, де зібрав команду однодумців та зняв короткометражний фільм. У 2007–2009 рр. навчався кіновиробництву в школі мистецтв у Стокгольмі та реалізував проекти ще двох короткометражок. 2014 року закінчив факультет режисури кіношколи в Лодзі. Здобув фінансування та зняв ігровий короткий метр «Лев», як пролог до фільму «U311 "Черкаси"». Живе з сім'єю у Варшаві.

На перший погляд романтично безнадійний, але доволі відважний опір ворогу став документальною основою фільму «U311 "Черкаси"» Тимура Яценко за назвою корабля, що, будучи заблокованим, довше за інших у 2014 році тримався на озері Донузлав під час окупації Криму «зеленими чоловічками». Мишко та Лев – звичайні хлопці з українського села, які з абсолютно з різних причин потрапляють на мінний тральщик і стають героями (одними з багатьох) цієї стрічки. Через їхню долю ми спостерігаємо не лише за відомою військовою «інтригою», а й за чимось більш масштабним і драматичним – за смертю й відродженням поняття «військова честь».

Один із моряків гине, й життя він віддає в ім'я чогось невидимого, але достеменно реального. Це не Бог, а радше його неписаний Закон. У нього ніхто особливо не вірить, матроси і командири першу половину військової драми діють так, ніби його не існує. Здається, лише цей закон, а не військова клятва – причина того, що життєві шляхи хлопців з різних куточків України, які, по суті, являють собою український мікрокосм, перетнулися на цьому судні. Здається, лише дія цього Закону, що з побутової поступово переростає в сакральну, тримає хлопців разом. Звичайних українських юнаків, які серед прекрасних пейзажів «села» не можуть знайти власну ідентичність, пиячать і страждають від безперспективності існування, й навіть любов до жінок і накопичення їх не рятує. Але, потрапивши в агресивну стихію, із «бабників»¹ раптом перетворюються на справжніх козаків.

Будуть і інші, командири й матроси, що злякаються і пере-

¹ «Бабниками» в минулому звали чоловіків, які вели домашнє господарство, заводили дружину й лише в періоди особливої небезпеки прибували на Січ.